

**СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ЗОВНІШНЬОГО МОНІТОРИНГУ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ У
ПІСЛЯПРИВАТИЗАЦІЙНИЙ ПЕРІОД**

У статті подана характеристика державних органів, які здійснюють моніторинг діяльності підприємств машинобудування у післяприватизаційний період

Ключові слова: моніторинг, підприємства машинобудування, післяприватизаційний період, промисловість, Фонд державного майна.

Постановка проблеми. Широкомасштабний проект, що донині триває в Україні, приватизація підприємств, у тому числі і машинобудівних, покликав до життя нові види контролю за діяльністю підприємств у післяприватизаційний період. Найбільш ефективним серед них є моніторинг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку української економічної науки дослідження теоретичних та практичних питань моніторингу діяльності підприємств у післяприватизаційний період привертають увагу вітчизняних дослідників. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методологічних аспектів формування системи моніторингу зробили В. Баутін, А. Береза, Л. Бондаренко, В. Галіцин, І. Герасимов, С. Гончарова, Б. Данилишин, Ю. Корнєв, А. Лайнер, Л. Лігоненко, В. Меденніков, І. Отенко, І. Санду, Ю. Сурмін, О. Тарабрін, Г. Тесленко, А. Шишкін та ін.

Метою статті є проаналізувати існуючі в Україні установи, що здійснюють збір інформації про стан машинобудівних підприємств у післяприватизаційний період та показати необхідність створення системи зовнішнього моніторингу діяльності машинобудівних підприємств у післяприватизаційний період

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі в Україні існує певна система державних установ, що відстежують ситуацію, що складається на підприємствах машинобудування у післяприватизаційний період. Установи, які повинні стежити за діяльністю підприємств у післяприватизаційний період були

визначені у Наказі Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Фонду Державного майна України та Державного комітету статистики України «Про проведення аналізу ефективності діяльності приватизованих підприємств у післяприватизаційний період» 24.09.1999 [1].

Державний комітет статистики України збирає дані про діяльність підприємств різних форм власності і узагальнює інформацію у статистичному бюлетені «Основні показники роботи підприємств окремих галузей економіки України різних форм власності» [2] та статистичний бюлетень «Про діяльність підприємств, які змінили форму власності» [3].

На Міністерство фінансів України були покладені завдання зі збирання інформації про стан виконання зобов'язань приватизованими підприємствами, яким надавались кредити під гарантії Кабінету Міністрів.

Фонд державного майна України мав надавати оперативну інформацію про хід приватизації, надходження коштів до бюджету від приватизації державного майна в регіональному розрізі, аналіз виконання договорів купівлі-продажу в частині виконання інвестиційних зобов'язань, які приймалися за різними схемами продажу.

Так, Фонд державного майна проводив моніторинг умов інвестиційної діяльності та стану роботи із зверненнями інвесторів за I півріччя 2012 р. результати моніторингу були висвітлені у звіті Фонду державного майна України про результати оцінювання роботи щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату за I півріччя 2012 року. Моніторинг здійснювався за наступними показниками: Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування (на підприємствах, що отримали прибуток), млн. грн. Станом на I півріччя 2012 року складало 232,18 млн. грн., порівняно з I півріччя 2011 року 637,47 млн. грн. відхилення складало - 405,29, що становило - 63,58%.

Обсяг промислового (сільськогосподарського) виробництва, тис. грн. I півріччя 2012 року 3 569 310,00 порівняно з I півріччя 2011 року 4 162 779,30 відхилення складало - 593 469,30, що становило - 14,26%.

Обсяг іноземних інвестицій в основний капітал 1128862,485 тис. грн 1080780,230 тис. умовних одиниць (на 01.07.2012 року за весь період проведення приватизації за наростаючим підсумком)

Освоєно інвестицій в основний капітал на одну особу, грн. I півріччя 2012 року 1,43 I півріччя 2011 року 49,72 відхилення показника становило - 48,29 що становило - 97,12.

Умовами договору купівлі-продажу обсяг інвестицій, що передбачається до внесення інвестором у підприємство, є диференційованим по роках в залежності від потреб підприємства та планів його модернізації та технічного переозброєння. На сьогоднішній день Фонд має можливість надати матеріали щодо іноземних інвестицій в основний капітал лише у вигляді інформації, яка складається з даних регіонів, які мають базу договорів (діючих та знятих з контролю), що містять інвестиційні зобов'язання, за якими кошти інвесторів надходять в основний капітал приватизованих об'єктів на кінець першого півріччя 2012 року (за весь період проведення приватизації за наростаючим підсумком). Порівняти інформацію з відповідним періодом попереднього року не дозволяє програмне забезпечення супроводження баз даних [4].

Протягом 2010 року Фондом було оголошено 27 конкурсів з продажу пакетів акцій АТ, що займають монопольне становище на загальнодержавному ринку відповідних товарів і послуг або мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави (12 - центральним апаратом, з яких 3 - повторно, та 15 - регіональними відділеннями, з яких 7 - повторно), сумарною початковою вартістю пакетів акцій 12,02 млрд. грн.

За результатами конкурсів, проведених протягом 2010 року, укладено 4 договори купівлі-продажу. Переможцем конкурсу з продажу пакета 50% + 1 акція ВАТ "Харківметробуд" визнано ВАТ "Південспецбуд" за ціною продажу 3,02 млн. грн. (конкурс оголошено у грудні 2009 року). Переможцем конкурсу з продажу пакета 76% акцій ВАТ "ХК "Луганськтепловоз" визнано ЗАТ "Керуюча компанія "Брянський машинобудівний завод" за ціною продажу 410 млн грн. Переможцем конкурсу з продажу пакета 50% + 1 акція ВАТ "Мукачівський завод "Точприлад" визнано ЗАТ "Ділові партнери" за ціною продажу 10,34 млн. грн. Переможцем конкурсу з продажу пакета 84,997% акцій ВАТ "Особливе конструкторське бюро комплектних пристроїв" визнано ОП "Електротехнічна корпорація "Елкор" за ціною продажу 575,0 тис. грн [5].

Контрольно-аналітичний департамент Національної агенції з управління державними корпоративними правами здійснював аналіз ефективності управління державними корпоративними правами.

Управління впровадження антикризових заходів Агентства з питань банкрутства проводив аналіз розгляду справ про банкрутство.

Міністерство економіки Автономної Республіки Крим, обласні та міські Київська та Севастопольська державні адміністрації мали здійснювати аналіз динаміки показників фінансово-господарської діяльності п'яти-шести приватизованих

підприємств-представників, що мають визначальний вплив на економіку держави й регіону, за період роботи в правовому полі Закону України "Про господарські товариства".

Управління з питань власності Міністерство економіки України здійснює порівняльний аналіз результатів фінансово-господарської діяльності підприємств різних форм власності в цілому по Україні в галузевому розрізі аналіз динаміки показників фінансово-господарської діяльності окремих підприємств-представників за період роботи в правовому полі Закону України "Про господарські товариства" узагальнення матеріалів аналізу, наданих співвиконавцям.

У додадку до наказу були визначені показники, за якими підприємства повинні надавати інформацію: середньооблікова чисельність працівників, основні фонди, Обігові кошти, обсяг виробництва продукції, питома вага в обсягах випуску промислової продукції регіону витрати на виробництво, у тому числі заробітна плата, обсяг реалізованої продукції у тому числі бартерних операцій, обсяг експорту, у тому числі бартерних операцій, прибуток від реалізації, балансовий прибуток, заборгованість дебіторська, заборгованість кредиторська у тому числі перед бюджетом, перед Пенсійним фондом, з заробітної плати, інвестиції у виробництво, в тому числі за рахунок прибутку, амортизації, позичкових коштів, інших джерел .

Аналіз показників свідчить, що вони не дають повну картину розвитку підприємства у післяприватизаційний період. Тому необхідно удосконалювати впершу чергу показники, за якими проводиться збір інформації про стан підприємства машинобудування у післяприватизаційний період.

Для організації роботи з проведення аналізу ефективності діяльності приватизованих підприємств післяприватизаційний період Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 грудня 1998 р. була утворена Міжвідомча комісія з питань аналізу ефективності діяльності приватизованих підприємств у післяприватизаційний період [6]. Комісія здійснювала контроль за діяльністю підприємств у післяприватизаційний період. Проводила аналізування ефективності діяльності приватизованих підприємств в тому числі і машинобудівних.

З метою впровадження системних економічних реформ, що спрямовані на вихід із фінансової та економічної кризи, забезпечення сталого економічного розвитку України як передумови зростання добробуту її населення Указом Президента України від 17.03.2012 був створений Комітет з економічних реформ [7]. Комітет з економічних реформ – це консультативно-дорадчий орган при Президентові України, який створено

з метою впровадження системних економічних реформ, спрямованих на вихід із фінансової та економічної кризи, на забезпечення сталого економічного розвитку України як передумови зростання добробуту її населення.

Основними завданнями Комітету є: опрацювання з урахуванням нинішньої соціально-економічної ситуації в Україні та на основі кращого світового досвіду напрямів і механізмів здійснення економічних реформ відповідно до Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава"; підготовка національних планів дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" (далі - національні плани).

Як консультативно-дорадчий орган Комітет з економічних реформ здійснює моніторинг ходу економічних реформ у регіонах та підготовку за результатами такого моніторингу відповідних пропозицій регіональні комітети з економічних реформ, залучивши до їх складу представників місцевих органів виконавчої влади, депутатів відповідних рад, провідних фахівців наукових установ, представників громадських об'єднань а також здійснювати моніторинг стану впровадження економічних реформ у регіонах та готувати пропозиції щодо прискорення здійснення економічних реформ та регіонального економічного зростання;

При комітеті була утворена група "Сталий економічний розвиток, бізнес-клімат та інвестиції", а також робоча підгрупа "Приватизація й управління державною власністю". Приватизація гостро поставила питання забезпечення конкурентоспроможності підприємств машинобудування. Для іноваційного розвитку вітчизняного машинобудування одним з важливіших умов є залучення інвестицій, в тому числі іноземних. Мова йде про інвестиційну привабливість машинобудівних підприємств. Як слушно зауважують вітчизняні дослідники машинобудівні підприємства менш привабливі для інвесторів з ряду причин: для машинобудівних підприємств характерні більш масштабні розміри капіталовкладень з більш тривалим періодом окупності витрат; особливістю діяльності машинобудівних підприємств є високий рівень наукоємності продукції, що випускається та тривалі цикли її виробництва та реалізації, що суттєво уповільнює оборотність обігових активів. У зв'язку з вищевказаними причинами в Україні впродовж всього періоду переходу від командної економіки до ринкової та трансформації власності від державної до приватної спостерігається тенденція до зниження інвестиційної активності підприємств

машинобудівного комплексу. Як наслідок матеріально-технічна база більшості з них, яка була створена ще за радянських часів, довгий час не обновлялась.

Треба додати, що головними ринками збуту продукції машинобудівних підприємств до проголошення незалежності України були колишні республіки Радянського Союзу та держав – членів Ради економічної взаємодопомоги. З проголошенням незалежності України ці ринки частково були втрачені чи звужені. Все це негативно позначилось на інвестиційній діяльності машинобудівних підприємств. Таким чином, аналіз факторів, які обумовили зміни зовнішньої середовища, що зовнішня середовища здійснює суттєвий вплив на діяльність підприємств машинобудування. Це свідчить про необхідність постійного стеження за змінами зовнішнього середовища, визначити його вплив на фінансовий стан підприємств машинобудування та своєчасного корегування стратегії розвитку.

Особливу увагу слід приділяти таким факторам як попит, діяльність державних структур влади, фінансовий ринок та зовнішньоекономічне оточення. Позитивні чи негативні зміни вище зазначених факторів зовнішнього середовища обумовлюють додаткові можливості чи загрози для підприємств машинобудування. Раціональне використання можливостей дозволяє значно поліпшити фінансовий стан підприємств машинобудування та зміцнити конкурентні позиції вітчизняних підприємств машинобудування на ринку. Ігнорування загроз може привести до кризи на виробництві.

Проведення системного моніторингу підприємств машинобудування у післяприватизаційний період дозволить визначити ринкові позиції підприємства машинобудування у конкурентному середовищі та оцінити його конкурентні переваги, сильні та слабкі сторони, можливості та загрози.

Висновки. Простеживши існуючу нормативну базу України можна констатувати, що в Україні моніторинг діяльності підприємств у післяприватизаційний період здійснюють в першу чергу Фонд державного майна, Державний комітет статистики, Міністерство економіки, Міністерство фінансів. В останні роки до цих міністерств і відомств можна додати Комітет з економічних реформ це консультативно-дорадчий орган при Президентові України при якому утворена група "Сталий економічний розвиток, бізнес-клімат та інвестиції" з робочою підгрупою "Приватизація й управління державною власністю". Але безпосередньо моніторингом діяльності машинобудівних підприємств у післяприватизаційний період ніхто з названих установ не займається. Тільки Фонд державного майна. Не залучений до проведення

моніторингу і Національний Банк України. Тому, на наш погляд, в Україні назріла потреба в створенні системи незлагодженого зовнішнього моніторингу підприємств машинобудування у післядприватизаційний період. І головною ланкою цієї системи повинен буди Національний Банк України.

Список використаних джерел:

1. Про проведення аналізу ефективності діяльності приватизованих підприємств у післяприватизаційний період. Наказ Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Фонду Державного майна України та Державного комітету статистики України від від 24.09.99 \ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0693-99>
2. Основні показники роботи підприємств окремих галузей економіки України різних форм власності. Статистичний бюлетень – Київ - 2000 – 816 с.
3. Про діяльність підприємств, які змінили форму власності, за 2005 рік: Статистичний бюлетень / Державний комітет статистики України: №04/2-3-3/74 від 08.04.2006. \ [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Звіт ФДМУ про результати моніторингу умов інвестиційної діяльності та стану роботи із зверненнями інвесторів за I півріччя 2012 р. \ \ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/ukr/reports_spfu.php
5. Звіт Фонду державного майна України про результати оцінювання роботи щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату за I півріччя 2012 року \ \ [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/ukr/reports_spfu.php
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 грудня 1998 р. \ \ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=241729&menu=37160>
7. Про утворення Комітету з економічних реформ .Указ Президента України від 17.03.2010 \ Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/273/2010>
8. Рубан В. В., Лутицька Ж. С. Удосконалення процесу моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища вітчизняних машинобудівних підприємств \ \ Бізнес Інформ -2011 - № 4 - с. 43 – 46.

СУХОТЕРИНА М.И. СОЗДАНИЕ СИСТЕМЫ ВНЕШНЕГО МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В ПОСЛЕПРИВАТИЗАЦИОННЫЙ ПЕРИОД

В статье дана характеристика организаций, которые осуществляют анализ эффективности деятельности приватизированных предприятий в послеприватизационный период. Показано, что систематический контроль за деятельностью предприятий в после приватизационный период проводит только Фонд государственного имущества. Указано на необходимость создания системы внешнего мониторинга предприятий машиностроения в послеприватизационный период с привлечением Национального Банка Украины.

Ключові слова: мониторинг, предприятия машиностроения, послеприватизационный период, промышленность, Фонд государственного имущества

SUKHOTERINA M.I. CREATION OF THE EXTERNAL MONITORING SYSTEM OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES IN THE POST-PRIVATIZATION PERIOD.

The article gives characteristics to the organizations, which conduct efficiency analysis of the privatized enterprises in the post-privatization period. There is shown that systematic control over the activities of enterprises in the post-privatization period is conducted only by the Fund of the State Property. There is pointed out the necessity of creation of the external monitoring of machine-building enterprises in the post-privatization period with the engagement of the National Bank of Ukraine.

Key words: monitoring, machine-building enterprises, post-privatization period, industry, Fund of the State Property.